

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

ij. Notabilia quaedam ad meliorem Bullae C[o]enae Domini intelligentiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

fat; excommunicationes verò a iure latae manent etiam mortuo conditore earum, & perpetuae firmitatis robur conſeruant, nec vnquam ceſſant, niſi vel contraria conſuetudine præſcripta, ſufficienti annorum tempore, quæ eſt tacita quedam reuocatio; vel per expreſſam reuocationem legiſlatoris, aut alterius ſupremi principis, poteſtatem reuocandi habentis. Cuiusrei explicatio plurimum prodeſt, vt intelligamus, quidnam de præterita Bulla cenſendum ſit, poſtquam noua fuerit promulgata; & quid etiam dicendum ſit, quando Romanum Pontificem paulo poſt editam Bullam mori contingeret. Si enim a iure ſunt, ligant incidentes in eas mortuo etiam conditore; Sin autem ab homine ſint, Sede vacante non ligabunt.

14 *In quare ſylueſt. in verbo, excommunicatio, 7. numero ſep. uageſimo ſexto, verſic. Trigeſima prima, loquens de Bulla Cœnæ Martini V. ait eſſe ſententias iuris; id quod probat, tum ex titulo Bullæ præfixo, qui eſt, Ad perpetuam rei memoriam, ergo eſt perpetua, & vim iuris habet; tum ex ſine eiſdem Bullæ; vbi Martinus V. ſuum Proceſſum appellat Conſtitutionem, nomen autem Conſtitutionis ius denotat. Hinc etiam ſententiam amplexus eſt Nauarr. in Manuali Latino, in explicatione Bullæ Cœnæ Domini Gregorij XIII. promulgatæ anno Domini 1585. eo quod in ea addita ſit extenſio quedam durationis earum, vt patet num. vigeſimo primo eiſdem Bullæ his verbis; *volentes præſentes, ac omnia, & quacumque his literis contenta, quouſque alij huiusmodi proceſſus a nobis, aut Rom. Pontif. pro tempore exiſtente, ſiant, aut publicentur, durare ſuoſque effectus omnino fortiri, quæ etiam verba in Bulla Clementis Papæ VIII. promulgata anno Domini 1598. habeantur. Ex quibus patet, Bullam hanc non finiri cum morte Papæ, ſed durare vique ad nouam Bullam ſucceſſoris; & ideo eſt ius, quod cum morte conditoris non finitur. Eodem ſententiam defendunt Barthol. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 9. §. 4. numero quarto, & Summa Corona de excommunicatione part. 3. cap. 10. numero quarto, & Martinus Alphoſus de Vualdo in Candelabro de excommunicatione. numero 54. & in explicatione Bullæ Cœnæ, numero 129. qui docent eſſe ſententias iuris poſt Bullas Pij V. Gregorij XIII. & Sixti V. cum hi omnes Bullæ ſententias eo vique valere voluerint, quouſque ſucceſſor creatus alias tuliffet.**

15 *Alij vero, vt Sotus 4. diſtinct. 22. queſt. 2. articulo. 3. poſt Concluſ. 5. docent eſſe ſententias hominis, & ſimiles eſſe regulis Cancellariæ, quæ cum morte Pontificis expirant, & idem olim docuit Nauarr. in Manua. Hispanico cap. 27. numero 74. vt ipſemet teſtatur in Man. Latino cap. 27. numero ſeptuagefimo ſexto, dum Bullam Iulij III. explicaret, quam etiam ſententiam amplexus eſt Cardinalis Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ Domini, in ſine proemij. in qua re hæc dicenda ſunt.*

16 *Primum eſt, Bullas omnes Cœnæ Domini ante Gregorium XIII. in quo & priores ipſius Greg. XIII. Bullas, non ſolum non fuiſſe ſententias iuris, ſed etiam non fuiſſe ita firmas ſententias hominis, vt ſunt Regulæ Cancellariæ, & hoc etiam includendo Bullam Martini V. contra Sylueſtrum, & Bullam Pij V. contra Vgolinum. Et quidem non fuiſſe ſententias iuris inde oſtenditur, quia ius ſemel conditum non ceſſat obligare, niſi vel alio iure expreſſe reuocetur, vel contraria conſuetudine; At verò obligatio Bullæ hoc ipſo ceſſabat, quod Proceſſus nouus fiebat, ſine vlla veteris Bullæ reuocatione. Vnde nulla ratione ſententiæ iuris ſunt. Sed neque fuerunt tam firmæ ſententiæ hominis, ac ſunt Regulæ Cancellariæ, quia hæc ex ſua natura durat ſaltem per vitam Pontificis; Bullæ verò iſtæ ad ſummum per annum durabant, vt patet, primo ex ipſomet titulo earum, vocabantur enim *Proceſſus annuales*, eo quod ſingulis annis de nouo promulgabantur, & antiquæ obligare deſinebant; Secundo, quia neque antiquitus, Proceſſus illi per annum durabant, cum ter in anno promulgati fuerant, & ſi ante annum Pontifex expiraſſet, ipſi ceſſabāt, vt ex eo conſtat, quia quod nunc obligent poſt mortem Pontificis, ſolum habent ex illa Clauſula 21. per Gregorium XIII. de nouo addita.*

17 *Secundum eſt. Per hanc Clauſulam a recentioribus Pon-*

tif. de nouo additam, ſententiæ Bullæ aliquid iuris acceperunt, vnde dici poteſt mediæ eſſe Bullæ ſententias inter iuris, & hominis ſententias. Ex eo enim, quod durant poſt mortem Papæ, vique ad nouos Proceſſus, vel eiſdem Pontificis, vel ſucceſſoris, participant cum ſententiæ iuris, quæ durant poſt mortem auctoris; Quia tamen non durant ſimpliciter poſt mortem auctoris, ſed ſolum ad tempus determinatum, nimirum, vique ad nouos proceſſus, non ſunt ſententiæ iuris abſolutæ, vnde, & nunc ceſſant abſque vlla reuocatione Bullæ veteris ſententiæ, quod Proceſſus de nouo fiat. Quia verò parum participant de natura iuris, & multum de natura ſententiæ hominis, dici poſſunt, quamuis minus propriè, ſententiæ quedam mediæ inter iuris, & hominis ſententias.

18 *Tertium eſt, ſententiæ Bullæ Cœnæ Domini abſolutæ & ſimpliciter ſententiæ hominis dicendæ ſunt, & non iuris, etiam poſt hanc Clauſulam 21. de nouo ſuper additam a recentioribus Pontificibus. Ratio eſt, Primo, quia etiam re nouiffimæ Bullæ vocantur adhuc, & verè ſunt *Proceſſus*, ſententiæ autem in *Proceſſu* fulminatæ, non ſunt iuris, ſed hominis. Secundo, quia etiam hodie per nouæ Bullæ promulgationem veteris Bullæ obligatio ceſſat. Tertio, Quia etiam ſi iſtis ſententijs per hanc Clauſulam addita ſit aliqua maior firmitas, & duratio, illa tamen tam modica eſt, & ita limitata, vt non mereatur nomen ſententiæ iuris, nec talis eſt, qualis ſententiæ iuris competit.*

19 *Quartum eſt, Quamuis hominis ſententiæ ſint, qui tamen ſemel in has ſententias inciderunt, etiam mortuo eo, qui eas tulit, excommunicati ſunt, quouſque ab habente poteſtatem abſoluantur, vt DD. communiter tradunt.*

20 *Ex his facile diluuntur quæ pro Sylueſtri ſententiâ ſunt allata: Illa enim particula, Ad perpetuam rei memoriam, non eſt poſita ad dandam Bullæ illi perpetuam firmitatē, ſed ſolum ad dandam ei perpetuam memoriam apud homines, præſertim in deſertationem ſchiſmatis Petri de Lina, qui cum ſuis fautoribus ibi excommunicatur. Quando autem Pontifex Bullis ſuis perpetuam firmitatem dare intendit, alio modo ſolet illam explicare, dicendo, Hac perpetua Conſtitutione, ſeu hac perpetuo valitura Conſtitutione, & ſimilibus modis. Neque valet, quod ex ſine eiſ-*

dem aſſert, ex vi nominis huius, Conſtitutionis, quæ vox ibi lata ſignificatione ſumitur: prout omnè ſiue iuris ſiue hominis ſententiam denotat, alioquin enim in eodem proceſſu implicatio foret, cum ipſi principio dicitur eſſe *Proceſſus annualis*: at tam ratione proceſſus, quam ratione temporis annualis, veram conſtitutionem iuris eſſe repugnat. Illa verò Clauſula 21. a recentioribus Pontificibus addita, qua Nauarr. ſuam opinionem probat, ſolum oſtendit ſententias has aliquid iuris participare, quamuis ſimpliciter hominis ſententiæ dicendæ ſint, vt ex dictis manifeſtum eſt.

Notabilia quedam ad meliorem Bullæ Cœnæ Domini intelligentiam.

Cap. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Bulla Cœnæ Domini multa à conſeſſarijs conſideranda continet.*
- 2 *Bulla Cœnæ Domini excommunicationes omnes, quas complectitur, Papæ reſeruat.*
- 3 *Bulla Cœnæ Domini varijs temporibus adiuerſis Summis Pontificibus mutata eſt.*
- 4 *Bulla Cœnæ Domini, per additionem, quot modis variari ſoleant.*
- 5 *Bulla Cœnæ Domini, per ſubtractionem, qualiter immutari ſoleant.*
- 6 *In omni Bullæ Cœnæ ſingulis Clauſulis, & perſona, & actio nes præcipuè conſideranda ſunt.*

- 7 Confessarius, ut de casibus Bullæ cœnæ Domini rectè iudicet, quænam attendere debeat.
- 8 Confessarium ab ignorantia Bullarum cœnæ Domini, & casib. in eis contentis, quid excusare possit.
- 9 Confessarius, an penitens in Bullam cœnæ Domini vivente Papa, vel sede vacante, incidit, considerare, & cognoscere debet, & quare.

1 **Q**uamvis multa sint in Bulla hac, quæ diligenter a confessoribus omnibus considerata sunt, hæc tamen præ ceteris habentur, quæ sunt annotanda.

2 **Primum est**, Bullam hanc duo continere, *unum est*, Quasdam excommunicationes particulares in ea latas esse in quibusdam casibus, & materijs particularibus, quorum casuum, aliqui iam prius erant sub excommunicatione in iure aliqui verò nullam antea excommunicationem sibi annexam habuerunt, sed de nouo sub pœna excommunicationis prohibentur. *Alterum est*, circa reservationem eorum; siquidem modò harum omnium excommunicationum absolutio Pœnitenti Romano soli extra mortis articulum reservata est, ut constat ex Clausula 21. §. ceterum. Et tamen differentia inter excommunicationem Pœnitenti reservatam, & excommunicationem in Bulla Cœnæ Domini; siquidem multæ excommunicationes in Bulla referuntur, quæ tamen non sunt in Bulla Cœnæ. Nam & percussio Clerici Papæ reservatur, quæ tamen in Cœnæ Domini non continetur, & aliæ multæ excommunicationes in eadem extra Bullam Cœnæ Papæ reservatæ sunt, ut ex sequentibus manifestum erit; omnis autem excommunicatio, quæ in Bulla Cœnæ continetur, Papæ reservatur. Unde fit, quod cum in Iubilibus concedatur facultas absolventi ab excommunicatione omni, exceptis ijs, quæ in *Cœnæ Domini* continentur, quamvis confessorius virtute talis facultatis a quacunque Papali excommunicatione in iure, vel alibi contenta absolvere possit, ab his tamen, quæ in Bulla Cœnæ continentur, nequaquam absolvere poterit.

3 **Secundum est**, Bullas has varijs temporibus mutatas esse, tum per additionem alicuius novæ Clausulæ, tum per alicuius antiquæ Clausulæ detractionem.

4 **Es** quidem per additionem variari solent, *Primo*, prohibendo aliquid de nouo: quod prius in iure prohibitum non erat, quæ prohibitio durat, quamdiu Bulla manet, & tam diu pœnas Bullæ inducit; *Secundo*, addendo aliquam Clausulam de re aliqua, quæ alias in iure statuta fuit, & tunc manet integra tota dispositio iuris sicut prius, & præterea additur ei tota dispositio Bullæ, adeo, ut si in iure propter eundem casum lata fuerat excommunicatio superadditur ei excommunicatio hæc Bullæ, cum eius reservatione; *Tertio*, innovando ius antiquum, & tunc ius illud, etiã prius vel expressè reuocatum fuerat, vel tacite per contrariam consuetudinem, vel sua solum antiquitate abolitum esset, virtute tamen renovationis factæ per Bullam reuiuiscit eodem modo ac si nouum ius, vel consuetudo, quæ illud reuocauerat, alio nouo iure renouaretur. Hac ratione in Clausula 17. & 18. huius Bullæ innovantur Canonæ editi in Concilio Lateranensi super immunitate personarum Ecclesiasticarum, cuius innovationis virtute duo iuris Canonæ, qui habentur in c. Non minus, & c. aduersus, de immunit. Eccles. pristinum robur accipiunt. *Quarto* etiam extendendo ius antiquum, ita ut non solum vim habeat in eo casu, in quo prius in iure habuit; sed etiã casum illum iuris ad alium casum Bullæ extendat, quamvis de eo nihil in iure dicatur. *Quo* modo in Clausula sexta Bullæ Cœnæ Gregorij XIII. sub anno 1584. extenditur constitutio cap. Ad falsarium, de crimine falsi, quæ solum loquebatur de falsificationibus literarum Apostolicarum, ut complectatur etiam alium casum, nempe falsificatores Supplicationum Apostolicarum, Signaturæ &c. ut ibi dicitur; vnde falsificantes Supplicationes, & signaturas, pœnas omnes c. Ad falsarium, de crimine falsi, & etiam pœnas Bullæ Cœnæ Domini incurrant.

5 **Quinto** denique reuocando aliqua iura, & privilegia prius concessa, ut in Clausula septima huius Bullæ, ubi reuocantur privilegia concessa quibusvis Principibus, Domi-

nis, & priuatis personis super delatione armorum, & aliorum prohibitorum ad Saracenos concessa. Sic etiam in Clausula 19. reuocantur privilegia concessa cuius etiam Monarchæ super cognitione causarum capitalium Clericorum. Et in Clausula 21. in §. ceterum reuocantur privilegia concessa cuius ordini etiam Mendicantium, &c. absolventi ab omnibus censuris &c. ut locum non habeant, quantum ad istas cœsuras Bullæ Cœnæ Domini. Et in Clausula 21. §. Non obstantibus, reuocantur privilegia cuius concessa, ne possint excommunicari ut locum non habeant, quantum attinet ad has sententias Bullæ Cœnæ. Quæ omnes reuocationes, quamdiu in Bulla manent, totam vim Privilegorum istorum omninò annullant: vnde nemo, illorum virtute, stante Bulla, se tueri ac defendere potest.

6 **Tertium est**, Circa mutationem, & variationem iurium, & Privilegorum, per subtractionem istorum de Bulla. In qua re hæc annotanda sunt; *Primo enim*, Quoties aliquid tollitur de Bulla, de quo nihil in iure statutum est, tunc quidem illud reuocatur ad dispositionem iuris Divini, aut Naturalis. *Secundo*, Quando tollitur de Bulla aliquid, de quo in iure statutum est, tunc illud redit omninò ad pristinam iuris dispositionem, non secus, ac si nunquam in Bulla positum fuisset. *Tertio*, Quando tollitur de Bulla innovatio iuris alicuius antiqui, iuc quidem distinctione opus est; Si enim ius illud, quod in Bulla innovatum erat, adhuc absque Bullæ innovatione erat in usu, licet fortè non ita perfectè videretur, tunc quamvis tollatur in nouatio illius iuris de Bulla, remanet tamè ius, illud in illo suo primo vigore; quamdiu enim lex est in aliqua obseruantia, semper obligat. Sin verò ius illud antiquum, per aliquod ius nouum extra Bullam prius reuocatum erat, & per Bullam innovatum, cõtra reuocationem iuris noui, tunc probabile mihi est, ius illud iterum redire in suam reuocationem iuxta ius nouum; Cuius ratio esse potest quia tota eius vis erat ex obligatione Bullæ; cum igitur obligatio cessat eo ipso, quod tollitur ex Bulla, consequenter confurgit vis, & efficacia iuris noui, ita ut censetur reuocatum ius illud antiquum, sicut prius. Sin autem ius, quod per Bullam innovatur, erat solummodo tacite reuocatum per contrariam consuetudinem, tunc mihi probabilissimum est, remanere ius illud in vigore suo, quem per Bullam accepit. Ratio est: Quia per vim Bullæ introductus est nouus usus, & consequenter interrupta est antiqua consuetudo: Ergo necessè erit iterum de nouo contra ius illud præscribere. *Quarto* quando tollitur de Bulla extensio iuris per eam facta, tunc ius illud non amplius extenditur ad casum illum in Bulla expressum, sed remanet intra limites illius casus, de quo in iure habetur. *Quinto*, quando tollitur de Bulla reuocatio aliqua Privilegorum, distinguendum est, vel enim reuocatur in Bulla Privilegia quædam ordinaria communia, & posita in iure, & tunc probabilissimum est, hoc ipso quod tollitur reuocatio, privilegia illa reuiuiscere; sicut enim reuiuiscit ipsum ius, ita etiam & iuris privilegia reuiuiscunt, per talem reuocationis illius ablationem; Cui enim reuocatio illa totam vim suam ex vi Bullæ accepit; ita etiam cessante Bulla cessabit illa reuocatio; vel reuocantur Privilegia particularia concessa fauore priuato, & tunc probabile est, etiam cessante Bullæ reuocatione cessare; Ratio est: Quia cum huiusmodi Privilegia non habeant firmitatem iuris, sed solum firmitatem arbitriam ex voluntate Principis, probabile valde est, per reuocationem Principis, & sententiam hominis ita tolli, ut nõ redeant, & reuiuiscant postea. Dixi hoc esse probabile, quia non caret etiam probabilitate, privilegia huiusmodi personalia, quæ ex sua natura vitam personæ respiciunt, reuiuiscere, dum modo personæ, cui concessa erant, superstites fuerint.

7 **Quartum est**, Quod in omni Clausula Bullæ diligenter considerata sunt hæc duo, ex Caiet. in Summa in verbo, excommunicatio in principi. & Martino Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de excomm. pag. 354. colum. 2. nimirum *persona*, contra quas feruntur, & *actiones*, pro quibus late sunt. Nam quoad *personas*, si excommunicetur Clericus absolute, non ligatur laicus illa excommunicatione, esto faciat opus illud, propter quod excommunicatur Clericus:

vt cum Papa excommunicat Clericum, qui recipit excommunicatum a Summo Pontifice ad officium Diuinum, c. ſignificauit, de ſent. excom. etſo laicus admittat illum ad officium Diuinum non eſt excommunicatus. Ratio eſt: quia pœna hæc ſolum lata fuit in Clericum, & non in laicum. Secundo attendenda eſt actio, vt ſi excommunicatio feratur contra agentes; non comprehendit mandantes, aut conſulentes. Ratio eſt: quia pœnæ non ſunt extendendæ; Vnde fit vt in aliquibus ſententijs non ſolum excommunicentur agentes ſeu facientes, ſed etiam fauentes mandantes, conſulentes, & auxilium dantes; vbi igitur hæc in ſententia non continentur, non eſt Eccleſiæ, & Summi Pontificis intentio, quod conſulens, aut mandans pœnam illam incurrat.

7 Quintum eſt, Ad rectè iudicandum de caſibus Bullæ, hæc conſeſſarius diligenter præter ea, quæ iam diximus, attendere debet; Primo enim attendere debet, an Bulla in vſu, & obſeruantia fuerit, quædo actio illa facta fuerat, ſi enim in vſu fuerat, tunc qui actum illum commiſit, in cenſuram incidit, ea que obligatus manet, quouſque abſoluitur ab habentē potēſtatem, etiam ſi nunc caſus ille in Bulla non ſit. Secundo attendere debet obligationem caſuum, qui de nouo ponuntur in Bulla, qui ſolum ad futurum tēpus ſe extendunt, non autem ad præteritum. Vnde fit, vt quando quis conſiteretur de ſuis peccatis, præſertim cum quis conſeſſionem facit multorum annorum, attendere debet diligenter conſeſſarius, an aliquis ex illis caſibus fuerit in Bulla Cœnæ; & ſi incurrit fuiſſe in Bulla eo tempore, quo iſte peccatum illud commiſit, non poterit illum abſoluerē, ex quo apparet conſeſſarium teneri inquirere de tēpore criminis commiſſi.

Ex qua doctrina inferitur conſeſſarios habere debere notitiam aliquam non ſolum Bullæ anni præſentis, ſed etiam aliarum Bullarum annorum præteritorum, & tot annorum, quot penitens inſtituit facere conſeſſionem; id quod maximè neceſſarium eſt Pœnitentijs vr̄bis Romæ, B. V. Lauretanae, & aliorum inſignium locorum, ad quos penitentes communiter concurrere ſolent, qui ſimilibus cenſuris, aut alijs grauiſſimis criminibus ſunt irretiti. Vnde in fine Bullæ monentur omnes quicunque audiunt conſeſſiones, vt has literas Bullæ, aut earum tranſumptum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſint deant.

8 Vnum ſolum eſt, quod conſeſſarios ab ignorantia Bullarum iſtarum excuſare poſſit, quod difficile ſingulis annis haberi poſſunt, ideo conſulendum eſt, vt quando emittuntur Bullæ nouæ, veteres referantur, & annotentur ea, in quibus Bullæ inter ſe diſcrepent, & quænam ea ſint, quæ vel de nouo adduntur, aut ſubtrahuntur.

9 Illud etiam annotare debent conſeſſarij, an penitens incidit in caſum Bullæ Cœnæ Sede vacante, an vero viuente Papa, in qua re, quamuis nulla differentia ſit in poſterioribus Bullis ſummorum Pontificum, cum vt diximus, omnes vigorem ſuum obtineant vſque ad nouam Bullam, vel ipſius ſummi Pontificis, vel ſui ſucceſſoris, ante Bullam tamen Gregorij XIII. anno 1581. meræ hominis ſententiæ fuerunt, adeo, vt qui actum aliquem in eis damnatum, viuente ſummo Pontifice commiſerit, in cenſuram Bullæ incidit, qui tamen Sede vacante aliquem actum in eis damnatum perpetravit, in eius cenſuram non incidit, vnde conſequenter attendere debet conſeſſarius, qui conſeſſionem alicuius audiret, qui per multos annos conſeſſus non ſit (vt contingere poſſet in tortis hæreticorum) an actum illum commiſerit ante Bullam Gregorij XIII. ſub anno 1581. & an viuente Papa, vel Sede vacante actum illum commiſerit, cum in priori caſu in Bullam Cœnæ incidit, non tamen in poſteriori: quandoquidem tunc ſententiæ hæc hominis ſententiæ fuerant, & ideo mortuo conditore, ſeu Sede vacante non obligant, vt ex his, quæ ſuperius docuimus, manifeſtum eſſe poterit.

De Bullæ Diuiſione, & Procœmio illius, Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Bulla Cœnæ Domini in tres partes diuiditur, & quænam illæ ſint.
- 2 Procœmium Bullæ Cœnæ Domini quid in ſe continet.
- 3 Literæ vox, in priori titulo Bullæ Cœnæ Domini appoſita, quid denotet.
- 4 Procœſſus vox in titulo Bullæ Cœnæ Domini poſita quid ſignificet, & quare Bulla hæc Procœſſus appellari ſoleant.
- 5 Nomen Summi Pontificis, quare in titulo Bullæ Cœnæ Domini præfixum ſit.
- 6 Verba illa, Lectæ die Cœnæ Domini, quare in titulo Bullæ Cœnæ Domini addantur.
- 7 Titulus ſecundus in procœmio Bullæ Cœnæ Domini additus quiſnam ſit.
- 8 Tituli ſecundi quiſ ſenſus ſit.
- 9 Procœmium Bullæ Cœnæ Domini, cauſas promulgandæ Bullæ complectitur.
- 10 Bullæ Cœnæ Domini promulgandæ duæ cauſæ ſunt, & quænam.

1 P Oſt hæc, quæ in cœmuni de Bullæ antiquitate, & alijs ad eius intelligentiam pertinentibus dicta ſunt, ipſius Bullæ expoſitionem aggreditur, quæ in partes commodè diſtribui poteſt, quarum prima Procœmium; Secunda verò viginti excommunicationes & ſententijs proprias in corpore Bullæ ſuis Clauſulis diſtinctas; Tertia denique nonnulla ad durationem, vim, & efficaciam, reſeruationemque, & alia ſimilia continet.

2 Procœmium autem duplicem titulum, & cauſas varias promulgationis Bullæ continet, quæ ſuo ordine declarandæ ſunt. Prior autem Titulus eſt huiusmodi.

Literæ Procœſſus S. D. N. D. Clementis Papæ VIII. lectæ die Cœnæ Domini, Anno 1598.

3 M ERITO quidem vox hæc (Literæ) in literis Apoſtolicis, tanquam quid Genericum, & vniuerſale ponitur, ſed præcipue duas literarum ſpecies continet; Quarum prima ſunt illæ, quæ a Bulla plumbea illis appoſita, Bullæ nomen acceperunt, quæ literæ tunc dicuntur expeditæ, quando ſunt plumbeæ, adeo, vt ante appoſitum plumbum Bullæ dici non poſſint, vt Alexand. in Cœſ. ſil. 2. 15. incip. Viſis probationibus, volum. 2. & Lucou. Gomez. in reg. vtriuſque ſignat. compend. circa medium reſtantur, de qua re plura legi poſſunt in fine libr. 6. ſuper Data. Aliæ verò literæ ſunt, quæ ex ipſa forma ſcribendi, eo quod in forma Breui ſcribi conſueuerunt, Breuia vocantur; Et quia hæc literæ prioris generis ſunt, Bullæ Cœnæ Domini ſolent appellari.

4 Deinde Secundo loco ponitur vox illa Procœſſus, quæ vſitator, & antiquior eſt, vt ex Clement. 1. de iudic. colligi poteſt, necnon ex Procœſſu Martini V. apud S. Anton. 4. par. tit. 25. cap. 72. Sic autem appellantur, quia per modum Procœſſus ab Apoſtolica Sede ſententiæ iſtæ emanant. Solent autem Procœſſus duobus modis formari, vel in particulari contra aliquam certam perſonam, ſive de vno delicto, ſive de multis, & de tota vita eius, in quo procœſſu, non poteſt ferri ſententia, & ſine præiudicio cauſæ cognitione, cum examine teſtium, & alijs iuris ſolemnitatibus.